

geestelijken. Vandaar dat een zenuwzieke zelden restloos geneest. Immers, dan zou hij de taak moeten volbrengen, waarop hij eerst is gestrand, dan zou hij in de levensspanning een andere houding moeten aannemen, welke dikwijls alleen mogelijk is — indien ze samengaat met een bekeering in religieuze zin.

Nu hebben in het algemeen die toestanden, waarbij men den dokter raadpleegt — het doet er niet toe, of daaraan b.v. de tuberkelbacil dan wel een levensconflict ten grondslag ligt — een lange geschiedenis en een vagen oorsprong. Dat wil zeggen, dat de lichamelijke of geestelijke nood niet van heden of gisteren is, maar reeds van langeren duur en daardoor minder pregnant, Duidelijker wordt deze noodtoestand, wanneer we ons wenden tot de stormachtige processen, waarbij de mensch *plotseling* in nood geraakt, gelijk het geval is, wanneer geheel onverwacht door overval of brand of verdrinking zijn leven wordt bedreigd; maar ook, wanneer de mensch, in een uitgesproken leugentoestand volhardende, *onverwacht*, hetzij door een-op-heeterdaad-betrapt-worden, hetzij door-zijn-geweten, aan de onwaarachtigheid in zijn leven wordt ontdekt. Deze plotseling uitbrekende nood vindt zijn uitdrukking in *angst* met al de verschijnselen, die ieder kent: bleekheid, uitbreken van angstzweet, hartkloppingen, beven; soms wegrakingen, toevallen; soms ook een stemming van radeloosheid en zelfs een plotseling dood blijven. Deze angst kan ontzettend zijn, maar dikwijls wordt het angst-begrip in het dagelijksch leven verzwakt en heeft het niet die ontzetting, die het kan hebben in den hier bedoelden zin. Dan spreekt iemand van angst — ik was zoo angstig — wanneer wel-is-waar de bij den noodtoestand behoorende processen: bleekworden, beven en transpireeren, aanwezig zijn, maar er eigenlijk geen sprake is van een plotseling stormachtig in het leven optredenden nood. De werkelijke angst is een helsche angst, het is de aanraking van het ontoegankelijke, het onbekende. Maar niet het kwaliteitsloos onbekende, niet het inhoudslooze „niets”, doch het doorbreken van de onbegrensde werkelijkheid, het onverwachte niets, het lot van 's menschen nood, dat in het vooraf bewuste ten deele werd gekend.